Рішення

спеціалізованої вченої ради

про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Київського національного університету імені Тараса Шевченка прийняла рішення про присудження *Єфіменко Анастасії Григоріївні* наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право на підставі прилюдного захисту дисертації *«Інтерес в авторському праві: теоретико-методологічні засади»*, за спеціальністю 081 Право.

«03» травня 2024 року.

Єфіменко Анастасія Григоріївна, 1996 року народження, громадянка України.

Освіта вища: у 2019 році закінчила юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Правознавство».

З 01 червня 2020 року навчається в аспірантурі Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію виконано на кафедрі інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник – Заярний Олег Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Здобувачка має 4 наукові публікації за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, 3 статті у наукових фахових виданнях України, а також 7 тез доповідей на наукових конференціях:

1. Єфіменко А.Г. Захист об'єктів, створених штучним інтелектом: релевантність досвіду захисту авторським правом фотографій. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки"*. 2023. № 6. С. 93-99

2. Єфіменко А.Г. Баланс між авторським правом та основоположними правами людини у практиці суду справедливості ЄС. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 9(23). С.14-25

3. Єфіменко А. Г. Вільне використання творів без згоди автора як інструмент забезпеченні інтересів користувачів у авторському праві: досвід США, ЄС та Канади. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Юридичні науки"*. 2023. № 10. С.134-142

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Кодинець Анатолій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Штефан Анна Сергіївна, доктор юридичних наук, завідувач відділу авторського права та суміжних прав НДІ Інтелектуальної власності Національної академії правових наук України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У другому пункті новизни другого рівня при визначенні інтересу у контексті авторського права стверджується, що такий інтерес може бути систематизований та після цього перевіряється на відповідність/невідповідність загальним принципам верховенства права, справедливості та законності, після цього перевіряється на

відповідність/невідповідність чинному законодавству та трансформуються у законні інтереси, що отримують інструмент своєї безпосередньої реалізації та трансформуються у суб'єктивні права (с. 27). Ця теза породжує питання, що означає систематизація інтересу і ким вона здійснюється; як і ким здійснюється зазначена перевірка інтересу? У дисертації ці аспекти не розкриті достатньою мірою, що потребує уточнення змісту, закладеного авторкою у наведену тезу.

2. Третій пункт новизни другого рівня містить класифікацію законних інтересів у авторському праві, у якій виділено інтереси, що: 1) опосередковані суб'єктивними правами та забезпечується шляхом виконання іншою особою зобов'язання, тобто знайшли своє відображення у суб'єктивних правах; 2) не опосередковані суб'єктивними правами, однак вони підлягають правовому регулюванню, оскільки є законними, та не суперечать чинному законодавству, але не отримали свого закріплення через певні кількісні, якісні та економічні причини; 3) охоронювані законом інтереси, які прямо не опосередковані суб'єктивними правами, але є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони (с. 27-28). Перший пункт класифікації потребує роз'яснення щодо розуміння дисертанткою співвідношення між суб'єктивними правами та інтересами, а саме, у чому полягає відмінність між ними та як виявляється їх взаємозв'язок. У другому пункті класифікації йдеться про те, що інтереси підлягають правовому регулюванню, у зв'язку з чим хотілося б уточнити, чи дійсно інтерес може бути об'єктом правового регулювання, оскільки у дисертації це не обґрунтовано.

3. У шостому пункті новизни другого рівня висловлено позицію щодо доцільності надання користувачам можливості реалізації та захисту своїх інтересів та зауважено, що користувачі мають обмежені засоби правового захисту щодо реалізації можливостей законного використання творів (с. 29). Сутність таких засобів правового захисту у дисертації детально не

розкривається, їх перелік не наводиться. Тому хотілося б дізнатися, які засоби правового захисту маються на увазі.

4. Характеризуючи поняття «твір», дисертантка виділила такі три ознаки: оригінальність, об'єктивна форма вираження та приналежність до не вичерпного переліку сфери науки, літератури та мистецтва (с. 94). Остання з цих ознак викликає зауваження. Перелік об'єктів авторського права у ч. 1 ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» є невичерпним, що означає можливість надання правової охорони будь-якому іншому твору, який не підпадає під жоден перелічений у Законі вид. Належність об'єкта до певної категорії може бути ознакою цього об'єкта у разі якщо категорія представлена у вигляді вичерпного переліку об'єктів. Невичерпний перелік нівелює значення належності об'єкта до цього переліку, тому наведений висновок дисертантки видається помилковим.

5. Розглядаючи обмеження виключних прав правовласника, дисертантка зауважує, що вони випливають із самої природи авторського права і не повинні бути чітко прописані в законі, щоб бути широко прийнятими (с. 146). Ця теза суперечить положенню ч. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини, згідно з яким при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. Тобто обмеження виключних майнових авторських прав повинні встановлюватися законом і не можуть визначатися будь-якою заінтересованою особою довільно і на власний розсуд. Далі дисертантка наводить приклади таких обмежень: обмежений строк охорони авторського права та відсутність охорони ідеї як такої (с. 146), однак ці обмеження безпосередньо передбачені у ст. 31 і ч. 3 ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» відповідно. З огляду на це коментований висновок дисертантки видається помилковим.

Ульянова Галина Олексіївна, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного університету "Одеська юридична академія". Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. При дослідженні категорії «інтерес держави» автор виділяє майновий та немайновий характер інтересів. При цьому зазначається, що немайновий характер інтересів орієнтований на стимулювання розвитку культури та громадян, що слугує засобом досягнення соціально-культурної стабільності (с.70). Разом з тим, вбачається, що немайновий інтерес не обмежується лише стимулювання розвитку культури та громадян. Важливою складовою немайнового інтересу має виступати формування позитивного іміджу країни як повноправного учасника міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності. Оскільки формування належного законодавчого забезпечення та механізмів захисту прав інтелектуальної власності є важливою умовою створення інвестиційного клімату та впровадження інновацій іноземними партнерами. Тому в частині визначення інтересів держави, які мають немайновий характер, варто було б розглянути їх в більш широкому аспекті з урахуванням інтересів як на національному, так і міжнародному рівні.

2. На підставі проведеного дослідження в роботі запропоновано поділ законних інтересів у авторському праві, які за своєю природою класифікуються на такі, що: опосередковані суб'єктивними правами та забезпечується шляхом виконання іншою особою зобов'язання, тобто знайшли своє відображення у суб'єктивних правах та дві категорії інтересів, які не опосередковані суб'єктивними правами. У зв'язку з чим авторці слід більш ґрунтово пояснити в чому саме полягає відмінність між двома категоріями інтересів, які не опосередковані суб'єктивними правами.

3. На підставі ґрунтовного аналізу законодавства ЄС та окремих країн автором запропоновано низку змін до законодавства у сфері авторського права, спрямованих на забезпечення майнового інтересу творців та реалізацію права на справедливу винагороду. Аналіз запропонованих автором змін до

законодавства викликає декілька питань, які потребують уточнення позиції автора.

По-перше, автор пропонує передбачити на законодавчому рівні, що Національний орган інтелектуальної власності визначатиме справедливу винагороду на спільне прохання громадської організації авторів та правонаступників, що існує у відповідному секторі економіки. Цей запит міститиме спільно погоджені поради про справедливу винагороду та чітке визначення сектору економіки, якого стосується запит. У зв'язку з чим постає питання, кого має на увазі авторка під «громадською організацією авторів та правонаступників»? Чим ця організація відрізняється від організацій колективного управління авторськими та суміжними правами?

По-друге, пропонується у випадку серйозної диспропорції між винагородою автора та доходом від використання твору, яка виникає після того, як інша сторона договору з автором передає авторське право третій стороні, надати автору право пред'явити претензію проти цієї третьої сторони. У зв'язку з чим потребує додаткового уточнення така позиція автора, в тому числі щодо захисту прав та інтересів третьої сторони, як добросовісного набувача. Особливо якщо непропорційно великий дохід у випадку передання майнових прав третій стороні отримає саме первинний набувача за договором, укладеним з автором.

4. При дослідженні співвідношення прав людини та прав інтелектуальної власності зазначається, що права інтелектуальної власності належать до сфери національної політики та міжнародної торгівлі, що підтверджується тим фактом, що, всупереч правам людини, вони обмежені в часі, за обсягом і – за винятком моральних прав – можуть бути відкликані, конфісковані, підлягають ліцензуванню та переуступці. Слід відзначити, що на законодавчому рівні у сфері захисту прав інтелектуальної власності передбачено конфіскацію майна, піратських примірників творів тощо. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» передбачено, зокрема, що суд може

постановити рішення про вилучення чи конфіскацію всіх піратських примірників творів, фонограм, відеограм чи записів програм організації мовлення, щодо яких встановлено, що вони були виготовлені або розповсюджені з порушенням авторського права та/або суміжних прав, а також засобів обходу технологічного засобу захисту об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав. Це стосується також усіх кліше, матриць, форм, оригіналів, магнітних стрічок, фотонегативів та інших предметів, за допомогою яких відтворюються примірники творів, фонограм, відеограм, записи програм організації мовлення, а також матеріалів і обладнання, що використовуються для їх відтворення і для виготовлення засобів обходу технологічного засобу захисту об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав. Тому, авторці слід уточнити, про яку конфіскацію майнових прав інтелектуальної власності зазначено в дослідженні?

5. В роботі авторка зазначає про «приватизацію правосуддя» (с.19,30,112,212), у зв'язку з чим слід уточнити, що саме під цим розуміється та як впливає на захист інтересів у сфері авторського права?

Кривошеїна Інга Валеріївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1.На думку рецензента потребує корегування п.3 новизни «набули подальшого розвитку» (стор. 32, стор. 40) в контексті застосування категорії «розпоряджання виключними майновими правами». Адже як Цивільний кодекс України в статті 1107, так і закон України «Про авторське право і суміжні права» в ст. 48 застосовують категорію «розпоряджання майновими правами».

2. На стор. 36 авторка зазначає, що в теорії інтелектуальної власності виділяють утилітарну теорію, пропрієтарну теорію, теорію особового права та соціального планування, в подальшому розкриваючи суть кожної із них. В той

же час поза увагою залишена ціла низка інших теорій, як то деліктна теорія, рентна теорія, договірна теорія, теорія виключних прав та інші.

3. Також зауважимо, що по тексту роботи прослідковується підміна поняття «охорона» поняттям «захисту», що потребує відповідного внесення змін у текст (стор. 41, 44, 49, 79, 104, 123, 134, 147, 165)

4. На стор. 59 авторка відсилає до норм закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме ст. 15, 24, 26 щодо оперування різними поняттями, а саме «законні інтереси автора», «законні інтереси власників образотворчого мистецтва» , в той час як зазначені норми не містять в собі категорію «інтерес».

5. На думку рецензента потребує додаткової аргументації позиція авторки (стор. 156) відповідно до якої «користувачі виграють від чітких, простих і доступних правил, що роз'яснюють ситуації, в яких вони можуть отримати доступ або іншим чином використовувати твір, не порушуючи чиїсь права», адже закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року в ст. 22-29 чітко встановлює випадки вільного використання творів, що не вважаються порушенням авторських прав.

6. Потребує додаткової аргументації позиція авторки (стор.180) відповідно до якої «автор або може розірвати договір повністю або частково, якщо інша сторона договору належним чином не використовує об'єкт авторського права або суміжних прав протягом розумного періоду після укладення договору», а саме що мається на увазі «під частковим розірванням договору».

7. На думку рецензента пропозиції авторки викладені на стор. 181-182 щодо створення комітету при НОІВ для вирішення спорів між авторами та іншою стороною не мають практичного підґрунтя, враховуючи наявні на сьогодні альтернативні способи вирішення спорів, в тому числі і медіації. Крім того, пропозиція закріплення на рівні закону умови відповідно до якої, «якщо протягом трьох місяців з моменту надсилання копії рішення комітету з вирішення спорів сторонами спору, жодною із сторін не було подано заяви про

оскарження рішення до суду, то після закінчення цього строку, вважається, що сторони погоджуються з висновками викладеними в цьому рішенні», жодним чином не позбавляє сторони права звернутись до суду після закінчення тримісячного строку.

8. В роботі не висвітлено питання нового поняття, що з'явилось в законодавстві України про авторське право і суміжні права, а саме те, що стосується «сирітських творів». Вважаємо, що дана категорія слугує забезпеченню інтересів користувачів і держави в цілому в контексті збереження культурної спадщини. Тож розгляд даного питання міг би лише прикрасити роботу.

Зеров Костянтин Олександрович, кандидат юридичних наук асистент кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Автор аналізує, класифікує різні підходи щодо класифікації інтересів в авторському праві, водночас роботі бракує власного авторського підходу та визначення поняття «інтересу в авторському праві».

2. Автором приділено особливу увагу доктрині, законодавству та судовій практиці США, що відслідковується і по тексту роботи (зокрема в контексті дослідження питання теорій в авторському праві, які не є характерними для України) і по джерелам, разом з тим використання праць представників континентальної правової сім'ї є доволі обмеженим.

3. В роботі не знайшли відображення питання охоронюваних законом інтересів організацій колективного управління у сфері авторського права.

4. В контексті винятків і обмежень в авторському праві в роботі доцільно було б розглянути реалізацію охоронюваних законом інтересів користувачів комп'ютерної програми (ст.25 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», коли для цього вимагається обійти технічні засоби захисту авторського права, що становить самостійний вид порушення авторського права.

5. По тексту роботи наявні технічні описки, зокрема вживання «роботи» замість «твори», використання слів «захищені» замість «охоронювані», неузгодженість відмінків та родів окремих слів між собою тощо.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – немає;

«Утримались» – немає.

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА УХВАЛИЛА:

1. Дисертація Єфіменко Анастасії Григоріївни на тему: «Інтерес в авторському праві: теоретико-правові засади», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

2. Присудити Єфіменко Анастасії Григоріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

3. Рішення разової спеціалізованої вченої ради затвердити і передати до Наукової частини Університету.

4. Науковій частині підготувати Наказ про видачу Єфіменко Анастасії Григоріївні диплома доктора філософії та додатка до нього європейського зразка.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення спеціалізована вчена рада Київського національного університету імені Тараса Шевченка присуджує Єфіменко Анастасії Григоріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради
доктор юридичних наук, професор **Анатолій КОДИНЕЦЬ**

Підпис засвідчую
Вчений секретар НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.В.
06.05.2024р.

Україна * Київський національний університет імені Тараса Шевченка * Ідентифікаційний код 02070944